

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

4/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

- Курбанова Земфира Ибрагимовна*
КАРАКАЛПАКСКАЯ ЖЕНЩИНА В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИЙ
КАРАКАЛПАКСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА 10-18
- Норов Шухрат Сувонович*
УЧАСТИЕ МОЛОДЁЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ИСТОРИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА 19-25
- Холхужаева Юлдуз Уралбоевна*
XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИ XX АСРЛАРДА САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КАТТАҚЎРҒОН
БЎЛИМИ АҲОЛИСИНИНГ ТОИФАЛАРИ ВА МИЛЛАТЛАРИ ТАРКИБИ..... 26-31
- Ochilova Oydiyona Rahmiddinovna*
O'RTA OSIYODA XONLIKLAR DAVRIDA TIBBIYOTNING RIVOJLANISHI 32-35
- Ergashev Mavlon Eshniyozovich*
CHAG'ANIYONDA HUNARMANDCHILIKNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 36-40
- Ollomuradov Nurali Yoqub o'g'li*
SHAHAR AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTIDAGI O'ZGARISHLAR VA MUAMMOLAR TAHLILI (XX
ASRNING 70-80 YILLARI O'ZBEKISTONNING JANUBIY VILOYATLAR MISOLIDA) 41-44
- Baxriddinov Odiljon Jamshid o'g'li*
MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY
TADBIRKORLIKNING VUJUDGA KELISHI VA UNING YOSHLAR HAYOTIDA TUTGAN
O'RNI 45-50
- Arslonbekov Nursulton Azizbek o'g'li*
ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLUKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI
SAFARI VA UNING NATIJALARI 51-55
- Нурметова Фазилат Илхомовна*
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН-КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЯНГИ
БОСҚИЧИ..... 56-61
- Рахманова Мавлуда Эркин қизи*
ЎЗБЕКИСТОН ССРГА МАЖБУРИЙ КЎЧИРИЛГАН ХАЛҚЛАРНИНГ ИККИНЧИ ЖАҲОН
УРУШИДАН КЕЙИНГИ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ ҲАЁТИ ТАРИХИ..... 62-66

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

- Avlokulov Anvar Ziyadullayevich*
HISOB SIYOSATI AUDITI NATIJALARINI UMUMLASHTIRISH VA BAHOLASH
TARTIBI 67-71
- Исманов Иброхим Набиевич*
ИСЛОМИЙ МОЛИЯГА МУВОФИҚ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ: МУАММОЛАР ВА
ИМКОНИАТЛАР..... 72-81

Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li

О'ЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙОТИГА ТО'Г'РИДАН-ТО'Г'РИ ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЈАЛБ ҚИЛИШНИНГ НУҚУҚИЙ ВА ИНСТИТУТСИОНАЛ АСОСЛАРИ 82-88

Умаров Абдувахоб Турсунович

ЎУДУДЛАРИНИ БАҚҚАРОП РИВОЖЛАНТИРИШ ДАСТАҚЛАРИ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 89-97

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Jumaniyozova Sabohat Bekturdiyevna

АНТРОП ТАМОЙИЛ НАҚИДАГИ FАLSAFIY QARASHLARINING DINAMIKASI 98-102

Majitov Maxmud

МА'НАВИЙ ТАРБИЯНИНГ МА'РИФАТЛИ ШАХС РИВОЖИДАГИ О'РНИ 103-108

Xamrayev Sardorbek Sharafutdinovich

ВАРҚАРОР ЕКОТУРИЗМНИ ЯРАТИШДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА ТАБИАТ БИРЛАШИШИНИНГ ИЖТИМОИЙ-FАLSAFIY ИЖАТЛАРИ 109-112

Vaxobova Dilfuza Roziqovna

АБУ АБДУЛЛОХ РУДАКИЙНИНГ АДАБИЙ – МА'НАВИЙ МЕРОСИ Г'АРБ ОЛИМЛАРИ ТОМОНИДАН О'РГАНИЛИШИ 113-119

Karimov Ulmasbek

ТАДБИРКОРЛИК FAOLIYATI VA TADBIRKORLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING FАLSAFIY ИЖАТЛАРИ 120-125

Matnazarova Muhayyo, Aripova Nasiba

ЕТНИК-БАГ'РИКЕНГЛИК-МИЛЛАТЛАРАРО МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ АСОСИЙ МЕХАНИЗМИ СИФАТИДА 126-130

G'ulomov Obid G'ayratovich

ГЛОБАЛЛАШУВ ШАРОИТИДА - YOSHLAR МА'НАВИЯТИГА ТА'СИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР 131-134

Яздонов Зиқирилло Шуқуриллович

МОВАРОУННАЎР ВА ХУРОСОҢДА СЎФИЙЛИК АНЪАНАЛАРИНИНГ БОҒЛИҚИЛИГИ ВА ЎЗАРО ТАЪСИРИ 135-139

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Boboraimova Maftuna Asatullo qizi

ХИТОЙ ВА ИНГЛИЗ ТИЛИДА НУРМАТ КАТЕГОРИЯСИНИ ИФОДАЛОВЧИ "МУРОЈААТ" ЛЕКСЕМАСИНИНГ ҚО'ЛЛАНИШИ 140-146

Xursanov Nurislom Iskandarovich

ДРАМАЛАРДА МЕТОФОРЛАРНИНГ СОТСИАЛ ХОСЛАНИШИ (ИНГЛИЗ ВА О'ЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА) 147-151

Atadjanova Sevara Bekmurotovna

САҶОНАТНОМА ЈАНРИНИНГ ГЕНЕЗИСИ ВА ТАРАҚҚИЙОТИ 152-160

Каюмова Нодира Карим кизи

ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РЕЧИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА ... 161-166

<i>Мукумов Махмуд Худайбердиевич</i> ИЛМИЙ МАТНЛАРНИНГ ЛИНГВИСТИК ВА ЭКСТРАЛИНГВИСТИК ОМИЛЛАРИ	167-171
<i>Нарзуллаева Мафтуна Одилбек кизи, Юсупова Шохсанам Мирзали кизи, Иссагуллаева Феруза Ражабовна</i> ВОПРОСЫ ТИПОЛОГИИ И ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ БЫТОВОЙ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ)	172-176
<i>Mirobidova Nilufar Murodjon qizi</i> O‘ZBEK AYOLLAR NUTQIDA KONNOTATIV MA‘NONING IFODALANISHI	177-180
<i>Murtazayeva Xadicha Nuriddinovna</i> TIBBIY TERMINOLOGIYANING YASALISH XUSUSIYATLARI	181-185
<i>Камбарова Маржан Адил қизи</i> АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ И ИХ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ, УЗБЕКСКОМ, КАЗАХСКОМ ЯЗЫКАХ	186-191
<i>Nizomova Iroda</i> INGLIZ VA O‘ZBEK NASRIDA “O‘GAY ONA” OBRAZINING BADIY TASVIRI	192-197
<i>Mamanazarova Gulhayo Ilhamjanovna</i> METODOLIK KELAJAKLAR: KOGNITIV STILISTIKANI BOG‘LASH	198-203
<i>Sobirova Zarnigor Rahimovna</i> “DIALEKT” VA “DIALEKTIZM” TUSHUNCHASI: INGLIZ DIALEKTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	204-209
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Jurayev Sherzod Yuldashevich</i> DAVLAT BOSHQARUVI VA DAVLAT XIZMATINI RAQAMLASHTIRISHNING MOHIYATI VA UNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI HORIJIIY TAJRIBA MISOLIDA	210-213
<i>Ражабов Нариман Шарифбаевич</i> БИОЛОГИК РЕСУРСЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШДА ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАШНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ	214-219
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o‘g‘li</i> ATOM ENERGIYASIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK-HUQUQIY MUAMMOLARI ...	220-229
<i>Когамова Асель Шукирбавна</i> ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ	230-235
<i>Qilichova Munira Azimjon qizi</i> ISLOM MOLIYASI TALABLARI ASOSIDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISH SHARTNOMALARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI	236-247
<i>Панабергенова Жамиля</i> ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ.....	248-254
<i>Qurbonov Doniyorbek Davlat o‘g‘li</i> KONSTITUTSIYA VA QONUNNING USTIVORLIGI – HUQUQIY DAVLATNING ASOSIY BELGISI	255-259
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	

<i>Axmedov Akmal Yusufovich, Sherqo'ziyeva Zarnigor</i> BO'LAJAK PSIXOLOGLARNING O'QUV FAOLIYATIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISH	260-264
<i>Ibragimova Xurshida Xusanbayevna</i> IJTIMOIY ADAPTATSIYA PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA	265-269
<i>To'lanova Mahliyo Murotali qizi</i> BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KASBIY DEFORMARSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK USULLARI	270-274
<i>Qurbonova Nozima</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARINING BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARIDA TARG'IBOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	275-280
<i>Abdullayeva Bahriniso Baxtiyorovna</i> BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI SPORT MURABBIY ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH TEXNOLOGIYALARI	281-287
<i>Esanova Gulchehra</i> FUTBOLDA TAYYORGARLIK JARAYONINI BOSHQARISH VA TESTLAR YORDAMIDA JISMONIY SIFATLARNI BAHOLASH MASALALARI	288-292
<i>Qurbonmurodov Egamberdi</i> YOSH BASKETBOLCHILARNI KOMPLEKS TAYYORLASH	293-298
<i>Erkinova Lutfiya Quدراتovna</i> LOYIHA METODI AN'ANAVIY USULLARGA TO'LDIRUVCHI SIFATIDA.....	299-303
<i>Sanoyev Gaybullo Abduraxmonovich</i> AJDODLAR MEROSINI O'RGANISH JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING SAVODXONLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	304-310
<i>Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> MUSIQA FANI DARSIDA PEDAGOGIK METOD VA TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA O'QITUVCHINING KASBIY MAHORATI	311-315
<i>Babayev Anvar Axmedovich</i> FUTBOLCHILARNING STRATEGIK VA TAKTIK TAYYORGARLIGI: ENG YUQORI SAMARADORLIKKA INTILISH	316-320
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> РОЛЬ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОЙ ПЕДАГОГИКИ Ш.А.МОНАШВИЛИ В РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ	321-327
<i>Омонов Даврон Алишерович</i> ВИДЫ УДАРОВ НОГАМИ В КИКБОКСИНГЕ	328-333
<i>Kayimova Nargiza</i> THE IMPORTANCE OF USING LITERATURE IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	334-338
<i>Ismoilov Erkin Mengnimurotovich</i> O'SMIRLIK DAVRIDA INTELLEKTUAL VA EMOTSIONAL RIVOJLANISHNING XUSUSIYATLARI	339-343

Received: 05 June 2024
Accepted: 15 June 2024
Published: 25 June 2024

Article / Original Paper

PRIORITY OF THE CONSTITUTION AND THE LAW IS THE MAIN SIGN OF THE LAWFUL STATE

Qurbonov Doniyorbek Davlatovich

Samarkand State University named after Sharaf Rashidov

Abstract. In this article, relying on the support of the general public has a positive effect in reliably ensuring the constitution and the rule of law, that there is no more effective tool than public control in achieving the constitution and the rule of law, if the people feel the need for laws and study them thoroughly, it only benefits him, otherwise the goal set by the law cannot be achieved, in fact, as long as our people do not stand firm against the violation of the law, no matter how hard the government agencies and officials try, the process of ensuring the rule of law is very difficult will be considered.

Key words: new Uzbekistan; constitution; constitutional legislation; rule of law; innovative development; public control; regulatory legal document; legal democratic state.

KONSTITUTSIYA VA QONUNNING USTIVORLIGI – HUQUQIY DAVLATNING ASOSIY BELGISI

Qurbonov Doniyorbek Davlat o'g'li

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada konstitutsiya va qonun ustuvorligini ishonchli ta'minlashda keng xalq ommasining, jamoatchilikning madadiga tayanish ijobiy samara berishi, konstitutsiya va qonun ustuvorligiga erishishda jamoatchilik nazoratidan ko'ra samarali vosita yo'qligi, xalq qonunlarga ehtiyoj sezib, ularni puhta o'rgansa, bu faqat uning o'ziga foyda keltirishi, aks holda qonundan ko'zlangan maqsadga erishib bo'lmasligi, haqiqatan ham, xalqimiz qonun buzilishiga qarshi qattiq turmas ekan, davlat idoralari, mansabdor shaxslar qanchalik urinmasin, qonun ustuvorligini ta'minlash jarayoni juda og'ir kechishi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: yangi O'zbekiston, konstitutsiya, konstitutsiyaviy qonunchilik, qonun ustuvorligi, innovatsion taraqqiyot, jamoatchilik nazorati, normativ-huquqiy hujjat, huquqiy demokratik davlat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI4Y2024N41>

Mustaqillikka erishganimizning dastlabki kunlaridan boshlab mamlakatimizda qonun ustunligini ta'minlashga katta ahamiyat berib kelinmoqda. Hozirgi innovatsion taraqqiyot sharoitidagi modernizatsiyalash va uning tahlili shundan dalolat bermoqdaki, qonunchilik sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish, Konstitutsiya va qonun ustuvorligini ta'minlashda izchil davom etish muhim vazifa sifatida o'zining dolzarbligini yo'qotgani yo'q, aksincha, yangi kuch bilan taqozo etmoqda [1].

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Konstitutsiya qabul qilinganligi tantanasidagi ma'ruzasini «Konstitutsiya va qonun ustuvorligi - huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatining eng muhim mezonidir» deb nomlanganida ham teran ramziy ma'no bor. Unda

alohida ta'kidlanganidek: «Konstitutsiya va qonun ustuvorligini ta'minlash biz bunyod etayotgan demokratik huquqiy davlatning bosh mezoni hisoblanadi.

Har qanday demokratik islohotlar samarasi, tinchlik va taraqqiyotning asosiy garovi ham Konstitutsiya va qonun ustuvorligi ta'minlanishi bilan bevosita bog'liq.

Qonun ustuvorligi – bu davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari chiqarayotgan hujjatlar, mansabdor shaxslarning xatti-harakatlari faqat va faqat Konstitutsiya hamda qonunlarga muvofiq bo'lishi shart, deganidir. Shu boisdan ham barcha bo'g'indagi kadrlar, u xoh vazir, hokim yoki oddiy fuqaro bo'lsin, Konstitutsiya va qonunlarni puxta bilishi, ularning ijrosini to'g'ri tashkil etishi hamda birinchi navbatda bu qoidalarga butun jamiyat a'zolari qat'iy amal qilishi shart bo'lgan muhit yaratishimiz zarur.

«Konstitutsiya va qonun ustuvorligi – farovon hayot garovi» degan tushuncha fuqarolarimizning ongi va qalbida chuqur o'rin egallashi hamda ijtimoiy ehtiyojga aylanishi lozim» [2].

O'ttiz yillik taraqqiyotimiz mobaynida hayotning o'zi oldimizga yangi vazifalar, yangi marra va muammolarni qo'yimoqda. Bularning bari zamon talablaridan kelib chiqib, Konstitutsiya va qonunlarimizga qator o'zgartish va qo'shimchalar kiritishni talab etdi. Xususan, mamlakatimizda ikki palatali professional parlament shakllangani, ularga qonun ijodkorligi va ijrosi ustidan nazoratni ta'minlash borasida keng vakolatlar berilgani muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Mamlakatimizni demokratik yangilanishning bugungi bosqichdagi eng muhim vazifalaridan biri bu – qonun ustuvorligi va qonuniylikni mustahkamlash, shaxs huquqi va manfaatlarini ishonchli himoya qilishga qaratilgan sud-huquq tizimini izchil demokratlashtirishdan iboratdir. Bir so'z bilan aytganda, yurtimizda huquqiy davlat asoslarini yanada mustahkamlash hamda aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish hal qiluvchi masala bo'lib qolmoqda. Shu bois, islohotlarning mazkur yo'nalishiga alohida e'tibor qaratilayotgani bejiz emas. Ana shunday yondashuv tufayli bu boradagi ishlarning ko'lami, miqyosi va samaralorligi keyingi yillarda nihoyatda kengayib, yangi bosqichga ko'tarildi [3].

Yangi O'zbekiston o'z taraqqiyot strategiyasini, ya'ni bozor iqtisodiyoti prinsiplariga asoslangan insonparvar huquqiy demokratik davlat barpo etish yo'lini belgilab oldi. Adolat va haqiqat g'oyasi ijtimoiy hayotimizning barcha sohalarini qamrab olmog'i darkor. Adolat va haqiqat g'oyasi qonunchilik faoliyatimizning ham zamini, bosh yo'nalishi bo'lmog'i shart.

Biz «Adolat – qonun ustuvorligida» degan tamoyil asosida jamiyatimizda qonunga hurmat, huquqbuzarlik holatlariga murosasizlik hissini kuchaytirishga qaratilgan ishlarimizni jadal davom ettiramiz.

Bu borada huquqbuzarlik holatlarining oldini olishga alohida e'tibor qaratiladi. Huquqni muhofaza qilish faoliyatida ochiqlik va oshkoralikni ta'minlash uchun biz fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari va aholi bilan samarali hamkorlikni keng yo'lga qo'yamiz [4].

Darhaqiqat, adolat tushunchasi bilan qonun ustunligi tushunchasi chambarchas bog'liqdir. Shu bois, qabul qilinayotgan qonunlarimizning zamirida adolat yotishi lozim. Adolatga asoslangan qonunlar xalq tomonidan ijobiy kutib olinadi va hayotga ixtiyoriy joriy etiladi. Ravshanki, demokratik jamiyat qurish uchun mamlakatda qabul qilinayotgan qonunlar adolatli bo'lishi, o'zida xalq manfaatlarini ifoda etishi joiz, Bunday qonunlarga og'ishmay itoat

etilsagina, jamiyatda demokratiya qaror topadi va u mustahkam bo'ladi. Chunki, barcha demokratik institutlar, inson huquq va erkinliklari qonun vositasida hayotga joriy etiladi [5].

Demokratik jamiyatning eng muhim belgilaridan biri – jamiyat a'zolarining qonun oldidagi tengligi, Konstitutsiya va qonunlar ustunligining amalda ta'minlanganligi. Shu bilan birga, Konstitutsiya va qonunlarning pirovard maqsadi inson, uning qadri, huquq va erkinliklarini himoya qilishdan iborat.

Qonun ustunligi bozor iqtisodiyotiga o'tish, huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyati barpo etishning asosiy tamoyillaridan biridir. Qonun ustunligining mohiyati O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qator moddalarida belgilab qo'yilgan. Jumladan, Asosiy qonunimizning I bobi 15 va -16-moddalardan iborat bo'lib, «Konstitutsiya va qonunning ustunligi» deb nomlangan. Jumladan, 15-moddaga muvofiq, «O'zbekiston Respublikasida O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarining ustunligi so'zsiz tan olinadi. Davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalari, fuqarolar Konstitutsiya va qonunlarga muvofiq ish ko'radilar». Mamlakatimizda amalga oshirilgan tub konstitutsiyaviy islohotlar jarayonida (2022 yil) yuqoridagi modda quyidagi mazmundagi yangi qism bilan to'ldirildi: «O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi oliy yuridik kuchga ega bo'lib, to'g'ridan – to'g'ri amal qiladi va O'zbekiston Respublikasining butun hududida qo'llaniladi»

O'z faoliyatini Konstitutsiya va qonunlarga binoan amalga oshirish davlat organlari, nodavlat tashkilotlar, mansabdor shaxslar va fuqarolarning konstitutsiyaviy burchi hisoblanadi. Basharti, ular o'zlarining ushbu burchlarini bajarmasa, ularga nisbatan qonunda belgilangan tegishli javobgarlik choralari qo'llanishi mumkin.

Konstitutsiya va qonunlarga rioya etmagan shaxslarning javobgarligi Konstitutsiyaning o'zida yoki tegishli tarmoq qonun hujjatlarida mustahkamlab qo'yilgan. Masalan, Asosiy qonunimiz 93-moddasining 15-bandiga muvofiq, Konstitutsiyani, qonunlarni buzgan tuman va shahar hokimlarini Prezident o'z qarori bilan lavozimidan ozod etishga haqli.

Bu borada shuni ham aytib o'tish lozimki, Konstitutsiyaning normasi boshqa qonunlarning normalariga nisbatan yuridik kuchi jihatidan ustunlikka ega.

Yangi O'zbekiston qaror topayotgan davrda ham mamlakatimizda qonun ustunligini ta'minlash siyosiy darajadagi muhim vazifa deb qaralmoqda. Avvalo, Konstitutsiyamiz yangi tahrirda takomillashtirildi. Fuqarolik jamiyatini shakllantirish davrida qabul qilinayotgan qonunlarning adolatli, xalqchil, sifatli bo'lishini ta'minlash maqsadida tegishli islohotlar amalga oshirildi.

Konstitutsiyaning 16-moddasida mustahkamlangani qoidaga binoan «Birorta ham qonun yoki boshqa normativ-huquqiy hujjat Konstitutsiya normalari va qoidalariga zid kelishi mumkin emas». Agarda birorta normativ-huquqiy hujjat Konstitutsiyaga zid keladigan bo'lsa, u albatta bekor qilinishi belgilab qo'yilgan. So'nggi yillardagi keng ko'lamli konstitutsiyaviy islohotlar natijasida Asosiy qonunning ushbu moddasi birinchi qismi quyidagi tahrirda o'zgartirildi: «Ushbu Konstitutsiyaning bironta qoidasi inson va fuqaroning huquq va erkinliklariga, O'zbekiston Respublikasining huquq va manfaatlariga, Konstitutsiyaning birinchi bo'limida nazarda tutilgan asosiy prinsiplar va qoidalarga zarar yetkazadigan tarzda talqin etilishi mumkin emas» [6].

Normativ-huquqiy hujjatlarning Konstitutsiyaga mosligini nazorat qilishni, qaysi bosqichda amalga oshirilishiga qarab, quyidagi ikki turga bo'lish mumkin:

1. Dastlabki nazorat. Mazkur nazorat normativ-huquqiy hujjatlar loyiha vaqtida ularni huquqiy ekspertizadan o'tkazish orqali amalga oshiriladi. O'zbekiston Respublikasining «Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida»gi qonunining 18-moddasiga muvofiq, «Huquqiy ekspertiza normativ-huquqiy hujjat loyihasini tayyorlagan organning yoki normativ-huquqiy hujjatni qabul qiladigan organning yuridik xizmati, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan amalga oshirilishi mumkin».

2. Keyingi nazorat. Bu nazorat normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinganidan keyin, ular hayotga tatbiq etilayotgan davrda amalga oshiriladi. Keyingi nazoratning o'zi ham ikki turga bo'linadi:

Birinchi. Normativ-huquqiy hujjat qabul qilinganidan keyin, ammo u hali kuchga kirishidan avval amalga oshiriladigan nazorat.

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining ikki palatali qilib tashkil etilishi asosida qonunlarga nisbatan shunday nazoratni kuchaytirish g'oyasi yotadi. Endilikda Oliy Majlisning Qonunchilik palatasi tomonidan qonun qabul qilingan kundan e'tiboran o'n kundan kechiktirmay Oliy Majlisning Senatiga yuboriladi. Senat qonunni ko'rib chiqadi. U qonunni ma'qullashi yoki rad etishi mumkin. Rad etilgan qonun Qonunchilik palatasiga qaytariladi. Bu – parlament darajasidagi nazorat.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 93-moddasining 1-bandiga muvofiq, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti «fuqarolarning huquqlari va erkinliklariga, Konstitutsiya va qonunlarga rioya etilishining kafilidir». Bu normaga ko'ra Prezident, birinchidan, qabul qilinayotgan qonunlar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarda fuqarolarning huquq va erkinliklari ta'minlanayotganini, ikkinchidan esa, ularning Konstitutsiyaga mosligini nazorat qilib boradi. Shuning uchun ham qonun Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilinib, Senat tomonidan ma'qullanib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan va belgilangan tartibda rasmiy nashrlarda e'lon qilingach, kuchga ega bo'ladi.

Agar Prezident qabul qilingan qonunda fuqarolarning huquq va erkinliklari ta'minlanmagan yoki u Konstitutsiyaga zid deb hisoblasa, Konstitutsiya 93-moddasining 17-bandiga muvofiq, qonunga o'z e'tirozlarini ilova etib, uni takroran muhokama qilish va ovozga qo'yish uchun Oliy Majlisga qaytarishga hakli. Bu-Prezident darajasidagi nazorat.

Adliya vazirligi vazirliklar, davlat qo'mitalari va idoralar qabul qilgan umummajburiy tusdagi normativ-huquqiy hujjatlarning Konstitutsiya va qonunlarga u mosligini ularni davlat ro'yxatidan o'tkazishdan avval nazorat qiladi. Bu normativ-huquqiy hujjatlar davlat u ro'yxatidan o'tkazilganidan keyingina yuridik kuchga ega bo'ladi. O'zbekiston Respublikasining «Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida»gi qonuni qabul qilindi (2021 yil 20 aprel). Unda mazkur vakolatlar mustahkamlangan.

Ikkinchi. Kuchga kirgan normativ-huquqiy hujjatlarning Konstitutsiyaga mosligi yuzasidan nazorat. Avvalo, qonunlar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarning konstitutsiyaviyligi Konstitutsiyaviy sud tomonidan nazorat qilinadi. Bunday nazoratni normativ-huquqiy hujjat qabul qilish vakolatiga ega bo'lgan barcha davlat organlari ham amalga oshiradi.

O'tgan davrda qonun ijodkorligi ko'lami kengaygani va murakkablashgani, normativ-huquqiy hujjatlarning asoslanganligi va sifatiga nisbatan talablar sezilarli darajada oshgani bu

sohada qonuniylikni ta'minlashning yangi va yanada samarali mexanizmlarining qonunlarga, sotsial-iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy islohotlar talablariga mos bo'lishini taqozo etmoqda.

Konstitutsiya va qonun ustuvorligini ishonchli ta'minlashda keng xalq ommasining, jamoatchilikning madadiga tayanish ijobiy samara berishi tayin. Konstitutsiya va qonun ustuvorligiga erishishda jamoatchilik nazoratidan ko'ra samarali vosita yo'q. Buyuk yunon olimi Aflotun shunday degan edi: «Xalq qonunlarga ehtiyoj sezib, ularni puhta o'rgansa, bu faqat uning o'ziga foyda keltiradi, aks holda qonundan ko'zlangan maqsadga erishib bo'lmaydi.

Haqiqatan ham, xalqimiz qonun buzilishiga qarshi qattiq turmas ekan, davlat idoralari, mansabdor shaxslar qanchalik urinmasin, qonun ustuvorligini ta'minlash qiyin bo'ladi [4].

Адабиётлар/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – B. 427.
2. Prezident Sh. Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 27 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi. 2019 yil 7 dekabr.
3. Odilqoriyev X.T. Konstitutsiya va ijtimoiy davlatchilik. Monografiya. – Toshkent, Yuridik adabiyotlar. 2022 y. – B. 396.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi. 2016 yil 7 dekabr.
5. Sh.M.Mirziyoyev Konstitutsiya - erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2018. -B.6.
6. "Xalq so'zi" 2022 yil 25 iyul.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).